

مقاله علمی

کارکردهای مناسب آشکار و پنهان زندگی خوابگاهی

(مورد مطالعه دانشگاه فرهنگیان) *

قهرمان رخشنده‌رو^۱، وحید رشیدوش^۲، محمدهادی منصوری لک‌ورج^۳

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۱۳، تاریخ تأیید: ۱۴۰۱/۰۶/۲۹)

چکیده

هدف پژوهش حاضر، شناسایی فرصت‌های زندگی خوابگاهی دانشجویان پسر در دانشگاه فرهنگیان است. روش پژوهش کیفی، از نوع توصیفی - مردم‌نگاری است. جامعه مورد مطالعه، همه دانشجویان ساکن خوابگاه‌های پردیس شهید مفتاح شهر ری و مرکز آموزش عالی شهید بهشتی تهران (۷۵۰ نفر) در سال تحصیلی ۹۸-۹۹ بوده که به طور هدفمند و بر اساس اشباع نظری داده‌ها، ۴۱ دانشجو انتخاب شده است. داده‌ها از طریق مشاهده همراه با مشارکت و مصاحبه عمیق نیمه‌ساختارمند جمع‌آوری گردید و با روش تحلیل محتوا مورد تحلیل قرار گرفت. بر اساس نتایج این پژوهش، مهم‌ترین فرصت‌های زندگی خوابگاهی عبارت‌اند از آشنایی با مهارت و تجارب دیگران، پیشرفت تحصیلی، گسترش روابط اجتماعی و افزایش دوستی‌ها، توسعه روحیه همکاری و نظم‌پذیری، رقابتی شدن فعالیت‌ها، الزام به تعامل و رفتار همراه با مدارا، برخورد عینی با واقعیت‌های زندگی، تجربه زندگی منظم‌تر، افزایش سازگاری، تقویت صبر و تحمل، احساس استقلال بیشتر، یادگیری صرفه‌جویی، استقلال مالی و بلوغ اقتصادی، آشنایی با اقوام، مذاهب، فرهنگ و آداب و رسوم دیگر شهرها، تمایل به عمل به فرائض دینی.

کلیدواژه‌ها: تجارب زیسته، زندگی خوابگاهی، دانشجویان، کارکرد

* مقاله‌ی حاضر مستخرج از رساله دکتری است.

۱ دانشجوی دکتری مردم‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، antropology52@gmail.com

۲ استادیار گروه مردم‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، نویسنده مسئول vah.rashidvash@iauctb.ac.ir

۳ استادیار گروه مردم‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی واحد تهران مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، mansori_hadi@yahoo.com

مقدمه

ورود به مراکز آموزش عالی و دانشگاه‌ها، تغییر مهمی در زندگی هر فرد محسوب می‌شود و این تغییر برای افرادی نمود بیشتری خواهد داشت که مجبورند به خاطر ادامه تحصیل در شهری دور از محل زندگی خود زندگی کنند. دانش‌آموز پس از پایان تحصیلات دوره متوسطه و قبولی در دانشگاه، به عنوان دانشجوی، وارد مرحله جدیدی از زندگی می‌شود. از این رو ورود به دانشگاه را می‌توان مقطعی بسیار حساس در زندگی جوانان بانشاط دانست که آغاز این دوره، تغییرات زیادی را در روابط اجتماعی و انسانی آنان به وجود خواهد آورد. خوابگاه دانشجویی مکانی برای سکونت و زندگی دانشجویان غیربومی، به‌عنوان خانه دوم آنان محسوب می‌شود و دانشجوی باید در خوابگاه‌های دانشجویی زندگی متفاوتی را به دور از خانواده تجربه کند. دانشجویان ساکن در خوابگاه که هر یک از آنان اهل نواحی مختلف کشور هستند، سبک‌های زندگی متفاوتی دارند. قرار گرفتن فرهنگ‌های گوناگون در کنار یکدیگر، احتمال تنش و بروز درگیری را در بین دانشجویان و از سوی دیگر فرصت یادگیری و کسب تجربه را در زمینه‌های مختلف برای آنان فراهم خواهد کرد. «افراد ساکن در خوابگاه جوانان با انگیزه‌ای هستند که «همواره در حال آموزش، دریافت زمینه‌های جدید، جامعه‌پذیری و پویایی هستند. این در حالی است که گروه‌های سنی غیرجوان کمتر در چنین شرایطی قرار دارند. به‌عبارت دیگر، آن نوع پویایی و تغییرپذیری که درون گروه‌های جوان یک جامعه مشاهده می‌شود، بین میانسالان و بزرگسالان کمتر مشهود است» (شیخی، ۱۳۹۱: ۴۵). «باتوجه به اینکه ساخت و تکوین زیستن افراد با هم متفاوت است، برخی از افراد اجزاء مهم‌تر یا تعداد بیشتری از عناصر فرهنگ را می‌آموزند. به‌علت تجارب منحصربه‌فرد، هر کس چیزهای متفاوتی را می‌آموزد. تجارب بسیار متفاوت، عکس‌العمل‌های انسان‌ها در مسیر اجتماعی شدن را متفاوت می‌کند و در نتیجه افراد در مقابل محرکی واحد به نحوی متفاوت از خود عکس‌العمل نشان می‌دهند. از سوی دیگر، فرهنگ نیز تغییر می‌کند و افراد در مقاطع مختلف زمانی چیزهای متفاوتی یاد می‌گیرند» (محسنی، ۱۳۸۶: ۱۲۲). «با افزایش میزان یادگیری، رشد جسمی، گسترش ارتباطات با فرهنگ مادی برای تکوین شخصیت فرد وارد کار می‌شوند. با آنکه فرهنگ نقش بارز و اساسی در شخصیت فرد دارد، ولی تأثیر آن بر همه افراد یکسان نیست. این بدان سبب است که فرهنگ ضمن آنکه از وحدت برخوردار است، در عین حال، از عناصر گوناگونی تشکیل شده که تأثیر

آن‌ها بر افراد یکسان نیست. به این دلیل که افراد یک جامعه ضمن اینکه در مجموع در جریان فرهنگی قرار می‌گیرند، اما هر یک فرهنگ خاصی دارند» (فرید، ۱۳۸۰: ۲۷۱). «شروع سال تحصیلی و آغاز هر ترم در دانشگاه سرآغاز فصل جدیدی از زندگی بسیاری از دانشجویان است. ممکن است برای بسیاری از دانشجویان سال اول دانشگاه مصادف با اولین تجربه زندگی دور از خانواده به مدت طولانی باشد و این روند برای دانشجویان، هیجان‌انگیز و در عین حال تنش‌زا باشد. در سنین جوانی، زندگی اجتماعی با همسالان فرصتی برای اندوختن تجارب و مهارت‌های گوناگون زندگی است. در عین حال که در این زندگی جدید با افراد دیگر، تجربه‌های متفاوت به دست می‌آورند، فرصت پیدا می‌کنند که خود را در ارتباط با دیگران بشناسند و توانایی‌ها و مهارت‌های سازشی خود را محک بزنند و با وظایفی روبرو می‌شوند که دانشجوی را برای یک زندگی مستقل آماده می‌کند. چه بسا تجربه‌ای که از تعامل با هم‌اتاقی به دست می‌آید، از همه آنچه در کلاس‌های درس می‌آموزند، کاربردی‌تر باشد» (رحیمی، ۱۳۹۳: ۶). محیط فیزیکی و اجتماعی از جمله خوابگاه دانشجویی می‌تواند بر رشد و شکل‌گیری تدریجی شخصیت دانشجویان تأثیرگذار باشد و این محیط آثار مثبت و منفی را در رشد آنان به همراه خواهد داشت. این مکان خاص به دنبال خود فرهنگ خاصی را نیز به همراه خواهد داشت. فرد باید خود را با شرایط موجود وفق دهد. همزیستی اجباری با سایر افراد، کنار آمدن با سلائق مختلف، زندگی در فضای محدود و مشترک، سازگاری با افرادی از فرهنگ‌ها و قومیت‌های مختلف، همه تجربیاتی هستند که دانشجوی در محیط خوابگاهی با آن مواجه می‌شود و آن را تجربه می‌کند. بسیاری از دانشجویان با شرایط موجود سعی در سازگار کردن خود خواهند داشت. در فرایند سازگاری و وفق دادن خود با این محیط، دانشجویان با سبک زندگی جدیدی آشنا می‌شوند که این سبک از زندگی دانشجویی ممکن است برای آنان مزایا و معایبی داشته باشد. دانشجوی در زندگی جدید خود خواه ناخواه برخی از رفتارها و عادات خاص را از دیگران کسب می‌کند و این اعمال به مرور زمان بر شخصیت و رفتار وی تأثیر خواهد داشت. با توجه به حساسیت موضوع و اسکان دانشجویان در چنین فضایی با دارا بودن فرهنگ، قومیت‌های متفاوت، داشتن سلائق مختلف و سپری کردن بیشترین اوقات در این محیط، خوابگاه دانشجویی فرصت‌هایی را برای یادگیری و کسب زمینه‌های فرهنگی آشکار و پنهان برای دانشجویان فراهم می‌کند.

خوابگاه دانشجویی به عنوان محل اسکان و تجمع دانشجویان در طول زندگی دانشجویی، تجارب خوشایند و ناخوشایندی را برای آنان خواهد داشت. به دست آوردن این تجارب در طول زندگی خوابگاهی را می‌توان جزو کارکردهای خوابگاه در نظر گرفت. از این‌رو در این پژوهش از نظریه کارکردگرایی استفاده شده است. «کارکردگرایی بر آن است که هر کدام از ویژگی‌های یک فرهنگ، دارای کارکرد ویژه‌ای است که در کنار هم، نظام اجتماعی را حفظ می‌کند و ساختار یک جامعه به‌واسطه عمل این کارکردها معین می‌شود. دورکیم درباره کارکردگرایی می‌گوید: «هر زمان که به تبیین یک پدیده اجتماعی می‌پردازیم، بایستی به طور جداگانه، «علت» موجب‌هایی که آن را ایجاد کرد، «کارکردی» که دارد، جستجو شود» (رنجبر و ستوده، ۱۳۸۶: ۸۱). «مالینوفسکی» معتقد است که «موجودیت هر نوع فرهنگی در کارکرد آن نهفته است» (عسگری‌خانقاه، ۱۳۷۳: ۶۱). رابرت مرتن در تعریف واژه کارکرد می‌نویسد: «کارکرد عبارت است از نتایج و آثار عینی پدیده‌ها یا ساخت اجتماعی». بر این اساس هر پدیده اجتماعی و فرهنگی، کارکرد معینی دارد، به نحوی که در دوام و اداره جامعه مؤثر است. به عبارت دیگر، بنیان کارکردگرایی فرهنگی، بر این واقعیت استوار است که دوام و بقای کلیه سنن، مناسبات، ارزش‌ها، هنجارها و نهادهای اجتماعی به کارکرد یا وظیفه‌ای بستگی دارد که در نظام اجتماعی یعنی کل جامعه بر عهده دارد (قرایی‌مقدم، ۱۳۹۴: ۱۶).

بنابراین تعریف، هر پدیده اجتماعی و فرهنگی کارکرد معینی دارد. با توجه به ضرورت زندگی خوابگاهی و حضور دانشجو معلمان در خوابگاه به‌صورت شبانه‌روزی، در این نوشتار فرصت‌های زندگی خوابگاهی (کارکرد مناسب خوابگاه) مورد شناسایی و مطالعه قرار گرفته است.

تاکنون دانشجویان ساکن خوابگاه‌های دانشجویی در کشورمان در زمینه‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفته‌اند. پژوهش‌های مرتبط با موضوع، مورد مطالعه قرار گرفته و از میان آن‌ها مطالب و مقالاتی که بیشترین ارتباط را در این زمینه داشته‌اند، به اختصار بیان می‌شود.

یافته‌های پژوهش وارسته‌فر و موسوی تازه‌آبادی (۱۳۹۳) نشان داد که دانشجویان کنش‌های مثبت زندگی در محیط خوابگاهی را شامل مهارت‌های زندگی، سازگاری، مسئولیت‌پذیری، کنترل رفتار و احساسات، تاب‌آوری و درک متقابل می‌دانستند و مشخص شد که درک و تجربه دانشجویان از زندگی خوابگاهی، همان درکی نیست که دیگران اعم از مسئولان دانشگاه از این تجربه دارند. بر اساس یافته‌های پژوهش آراسته (۱۳۹۳) نیز تحولات تازه‌ای در طراحی و عملکرد خوابگاه‌ها با هدف ایجاد جوامع یادگیری در حال شکل‌گیری است. در این تحولات، خوابگاه‌ها به

محل ایده آل برای دانشجویان در محیط‌های علمی تبدیل شده‌اند. بسیاری از دانشگاه‌ها برای رشد فردی، اجتماعی و علمی دانشجویان، با بهره‌گیری از تجارب سایر مراکز آموزش عالی، ایجاد جوامع یادگیری در خوابگاه‌ها را در اولویت ویژه قرار داده‌اند. در مطالعه سموعی و همکاران (۱۳۹۰) یافته‌ها نشان داد که بیشترین برنامه‌های تفریحی و سرگرم‌کننده مورد استقبال دانشجویان بعد از ورود به دانشگاه عبارت بودند از: ورزش در رشته‌های مختلف، اتاق تلویزیون، فیلم، کامپیوتر و اینترنت. قبل از ورود به دانشگاه نیز بیشترین برنامه‌های تفریحی و سرگرم‌کننده دانشجویان به ترتیب، ورزش، تماشای تلویزیون گردش و پیاده‌روی بوده است. بر اساس نتایج پژوهش رحمتی و همکاران (۱۳۹۸) استقلال، افزایش صبر و توان، تحمل مشکلات، یادگیری مدیریت مالی، تقویت روحیه و قدرشناسی از خانواده، آشنایی با فرهنگ‌ها و آداب و رسوم مختلف، یادگیری و تقویت مهارت‌های مختلف، افزایش نظم و مسئولیت‌پذیری و تقویت بعد معنوی و عمل به باورهای دینی از مهمترین فرصت‌هایی بودند که سکونت در خوابگاه برای دانشجویان پدید آورده بود. در مطالعه قدرتی و مقصودزاده (۱۳۹۸) نیز سبک زندگی خوابگاهی پیامدهای مثبتی در ابعاد فردی برای دانشجویان دختر به‌همراه داشته است. از جمله افزایش استقلال فردی در زندگی خوابگاهی، مدیریت هزینه‌های اقتصادی، بالا رفتن درک و مدارا، بهبود تعاملات اجتماعی را به‌همراه داشته است. در تحقیق محمودی‌راد و آراسته (۱۳۸۳) نیز رشد دانشجویانی که در خوابگاه‌ها سکونت دارند، نسبت به افرادی که خارج از این گونه جوامع به کسب علم مشغولند، بیشتر است. به‌علاوه دانشجویان مقیم در خوابگاه به‌طور فعال‌تری در یادگیری مشارکت می‌کنند. کوری مورگان^۱ (۲۰۱۰) در نوشته‌ای با عنوان مزایا و معایب خوابگاه می‌نویسد: زندگی در خوابگاه دانشکده می‌تواند به معنای پیاده‌روی سریع به کلاس درس باشد. از زندگی راحت تا کمبود حریم شخصی. سکونت در خوابگاه دانشجویی حامل بسیاری از جوانب مثبت و منفی است. زندگی در خوابگاه فرصت‌های اجتماعی بیشتری را نیز در دانشگاه فراهم می‌کنند. خوابگاه همچنین درگیر شدن با فعالیت‌های دانشگاه را به‌همراه دارد و شما را از وقایع آگاه می‌کند. ماریسا کای لنگلوئیس^۲ (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان استرس‌های زندگی خوابگاهی بیان کرده است: یک مطالعه در سال ۲۰۰۶ از دانشگاه آریزونا نشان داد که دانشجویان سال اول، در

1 Kori morgan

2 Marisa kay langlois

زندگی خوابگاهی خود، نسبت به کسانی که خارج از دانشگاه زندگی می‌کنند، معدل بالاتری دارند. احتمال این است که منابع دانشگاهی در محوطه دانشگاه قابل دسترس‌تر است و دانشجویان مجبور نیستند وقت خود را برای رفت و آمد بگذرانند.

بررسی مقالاتی که تا حدودی با موضوع پژوهش مرتبط بوده‌اند، بیانگر آن است که تحقیقات بیشتر از نگاه محققان رشته‌های علوم پزشکی و روان‌شناسی در خوابگاه‌های دخترانه انجام شده و محققان رشته‌های علوم اجتماعی علاقه کمتری برای تحقیق در این حوزه نشان داده‌اند. پژوهش‌های فوق بیشتر به شمارش فراوانی و رابطه همبستگی ختم شده است و درباره تجربه زیسته دانشجویان از زندگی خوابگاهی دیدگاهی مطرح نمی‌شود. همچنین در پژوهش‌ها کارکرد مناسب خوابگاه دانشجویی در ابعاد گوناگون بررسی نشده است. بر این اساس در پژوهش حاضر هدف آن است که با روش مردم‌نگاری، تجارب زیسته دانشجویان پسر از زندگی خوابگاهی شناسایی و فرصت‌های موجود در آن محیط بررسی شود.

روش پژوهش

تحقیق حاضر یک مطالعه کیفی از نوع توصیفی- مردم‌نگاری است. «مردم‌نگاری به‌عنوان یک روش پژوهش کیفی، ابزاری برای بررسی دقیق پدیده‌های فرهنگی پیشنهاد می‌کند. هدف این روش، بررسی عمیق جوانب مختلف زندگی واقعی افراد است» (خنیفر و مسلمی، ۱۳۹۷: ج ۱، ۲۷۳). می‌توان گفت مردم‌نگاری هم با فرایند پژوهش و هم محصول نهایی آن سر و کار دارد و بنابراین از نظر انجام پژوهش به مثابه یک روش یا فرایند پژوهشی کیفی و از نظر پیامد انجام پژوهش به مثابه محصول پژوهشی در نظر گرفته می‌شود که در معرض تفسیر است (میرزایی، ۱۳۹۵: ج ۱، ۲۵۰).

جامعه مورد مطالعه شامل همه دانشجویان ساکن خوابگاه‌های پردیس شهید مفتح شهر ری و مرکز آموزش عالی شهید بهشتی تهران (۷۵۰ نفر) بود که از بین آن‌ها با ۴۱ مشارکت‌کننده با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند با حداکثر تنوع مصاحبه شد. «در نمونه‌گیری هدفمند قصد محقق انتخاب مواردی است که با توجه به هدف تحقیق، اطلاعات زیادی داشته باشند» (گال و همکاران، ۱۳۸۴: ۳۶۵). مشارکت‌کنندگان بر اساس معیارهایی مانند تحصیل در رشته‌های گوناگون، قومیت، مذهب و حداقل یک سال سابقه اسکان در خوابگاه و علاقه به شرکت در پژوهش انتخاب شدند. پس از انتخاب مشارکت‌کنندگان تحقیق ابتدا هدف، نحوه پژوهش و

روش مصاحبه برای آنان توضیح داده شد. قبل از شروع مصاحبه رضایت کامل آنها و اجازه ضبط مصاحبه‌ها دریافت گردید. به آنها اطمینان داده شد محتوای ضبط‌شده پس از مطالعه حذف خواهد شد و همه اطلاعات محرمانه و بی‌نام نزد پژوهشگر باقی خواهد ماند و در صورتی که تمایل به همکاری نداشته باشند، در هر مرحله از پژوهش، می‌توانند از آن کناره‌گیری کنند.

روش اصلی جمع‌آوری داده‌ها، مشاهده مشارکتی و مصاحبه عمیق نیمه‌ساختارمند بود و سؤالات مصاحبه به صورت باز طراحی گردید. در هر مصاحبه پس از گفتگوی اولیه، سؤالات ساده، از جمله «سن، وضعیت تأهل (متاهل/ مجرد)، رشته تحصیلی، قومیت، مذهب، شهر محل زندگی، میزان سابقه اسکان در خوابگاه دانشجویی» مطرح می‌شد. پس از دریافت این اطلاعات، روند مصاحبه در جهت اهداف پژوهش هدایت می‌گردید. محور اصلی سؤالات، فرصت‌های زندگی خوابگاهی بود. جمع‌آوری داده‌ها تا جایی ادامه یافت که اشباع نظری در خصوص سؤالات تحقیق حاصل گردید. مدت زمان هر مصاحبه بر اساس نظر مشارکت‌کنندگان حدود ۴۵ دقیقه تا ۱ ساعت به طول انجامید. در برخی از مصاحبه‌ها که ابهام وجود داشت، برای رفع ابهام با بعضی از دانشجویان مجدد مصاحبه شد. مصاحبه‌ها ضبط و به متن نوشتاری تبدیل شد. با توجه به شیوع ویروس کرونا و تعطیلی مراکز آموزشی و عدم دسترسی به همه شرکت‌کنندگان، ۲۳ مصاحبه از طریق شبکه‌های مجازی از جمله واتساپ و تلگرام به صورت آنلاین (همزمان و غیرهمزمان) انجام شده است. مصاحبه آنلاین به صورت مبادله کلامی روبه‌رو و همانند مصاحبه حضوری انجام شده است. اما در مصاحبه آنلاین به شکل ناهمزمان سؤالات برای مصاحبه‌شوندگان ارسال شد و بدون آنکه نیازی به آنلاین بودن دو طرف باشد؛ پس از مدتی مصاحبه‌شوندگان به سؤالات جواب دادند و آن را ارسال کردند. با توجه به اینکه بیشتر دانشجویان ساکن در خوابگاه دانشجویی، ساکن شهرستان بودند، جمع‌آوری اطلاعات از این طریق را می‌توان جزو مزایای استفاده از این روش در دسترسی آسان به مشارکت‌کنندگان نام برد. با توجه به گسترش روزافزون فناوری‌های نوین ارتباطی، می‌توان آن را گزینه‌ای ارزشمند در تحقیقات کیفی به شمار آورد.

«برای ارتقای روایی پژوهش کیفی یکی از راهبردهای مؤثر برای دستیابی به روایی توصیفی، استفاده از چندین منبع اطلاعاتی برای درک یک پدیده است. برای مثال، مصاحبه با افراد مختلف شامل کسانی که ممکن است در مورد موضوع پژوهش دیدگاه‌های متفاوتی داشته باشند» (بورک جانسون و کریستنسن، ۱۳۹۵: ۴۳۵). پس از آنکه اطلاعات از طریق مصاحبه عمیق جمع‌آوری

شد، برای تحلیل داده‌ها، از روش کدگذاری استفاده گردید. اطلاعات به دست آمده با روش تحلیل محتوا بررسی شد. در این روش، بسیاری از مطالب اضافی و تکراری حذف و مطالب مشابه دسته‌بندی و خلاصه شدند. از این رو نکات اساسی در متن مصاحبه‌ها شناسایی شد و با انتخاب طبقات اصلی، گفته‌هایی که مربوط به هر طبقه بود، دسته‌بندی شد و در کنار یکدیگر قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

همه مصاحبه‌شوندگان در این مطالعه، مجرد و در مقطع کارشناسی پیوسته مشغول تحصیل بودند.

جدول (۱): مشخصات مشارکت‌کنندگان در پژوهش

شماره مشارکت‌کنندگان	سن سال	رشته تحصیلی	قومیت	مذهب	استان محل زندگی	سابقه اسکان در خوابگاه ترم
۲۱	۲۱	ابتدایی	فارس	تشیع	تهران	۵
۲۲	۲۱	ادبیات عرب	گیلک	تشیع	گیلان	۵
۲۳	۲۳	شیمی	آذری	تشیع	آذربایجان غربی	۵
۲۴	۲۰	ریاضی	تالش	تشیع	گیلان	۵
۲۵	۲۱	زیست‌شناسی	آذری	تشیع	گیلان	۵
۲۶	۲۴	شیمی	آذری	تشیع	شهریار	۵
۲۷	۲۲	زیست‌شناسی	لر	تشیع	البرز	۳
۲۸	۲۳	شیمی	کرد	تسنن	کرمانشاه	۵
۲۹	۲۳	ریاضی	فارس	شیعه	سمنان	۷
۳۰	۲۲	فیزیک	خراسانی	تسنن	خراسان رضوی	۵
۳۱	۲۱	فیزیک	فارس	تشیع	گرگان	۵
۳۲	۲۲	فیزیک	آذری	تشیع	آذربایجان شرقی	۵
۳۳	۲۰	ریاضی	بختیاری	تشیع	خوزستان	۳
۳۴	۲۱	ریاضی	آذری	تشیع	همدان	۵
۳۵	۲۱	فیزیک	فارس	تشیع	خراسان رضوی	۵
۳۶	۲۱	شیمی	ترکمن	تسنن	گلستان	۳
۳۷	۲۱	فیزیک	آذری	تشیع	البرز	۳
۳۸	۲۱	زیست‌شناسی	فارس	تشیع	گیلان	۷
۳۹	۲۲	ریاضی	گیلک	تشیع	کرمان	۵
۴۰	۲۳	زیست‌شناسی	فارس	تشیع	هرمزگان	۵
۴۱	۲۳	زیست‌شناسی	آذری	تشیع	البرز	۷

شماره مشارکت‌کنندگان	سن سال	رشته تحصیلی	قومیت	مذهب	استان محل زندگی	سابقه اسکان در خوابگاه ترم
۱	۲۲	ادبیات عرب	مازندرانی	تشیع	تهران	۵
۲	۲۰	ادبیات عرب	گیلک	تشیع	گیلان	۳
۳	۲۲	ادبیات عرب	اصفهانی	تشیع	تهران	۷
۴	۲۳	ادبیات عرب	ترکمن	تسنن	گلستان	۷
۵	۲۰	ادبیات عرب	آذری	تشیع	البرز	۳
۶	۲۱	ادبیات عرب	تالش	تسنن	گیلان	۳
۷	۲۱	معارف اسلامی	آذری	تشیع	قزوین	۵
۸	۲۱	ادبیات فارسی	فارس	تشیع	تهران	۳
۹	۱۹	ادبیات عرب	مازندرانی	تشیع	البرز	۳
۱۰	۲۲	ادبیات عرب	آذری	تشیع	زنجان	۵
۱۱	۲۲	ادبیات فارسی	گیلک	تشیع	تهران	۷
۱۲	۲۲	ادبیات عرب	قشقایی	تشیع	فارس	۷
۱۳	۲۰	ادبیات عرب	کرد	تشیع	کرمانشاه	۳
۱۴	۲۱	ادبیات عرب	آذری	تشیع	قزوین	۳
۱۵	۲۱	آموزش ابتدایی	فارس	تشیع	تهران	۷
۱۶	۲۲	ادبیات فارسی	لک	تشیع	لرستان	۷
۱۷	۲۲	ادبیات فارسی	فارس	تشیع	سمنان	۵
۱۸	۲۲	معارف اسلامی	فارس	تشیع	همدان	۵
۱۹	۲۰	ادبیات عرب	لر	تشیع	البرز	۳
۲۰	۲۲	آموزش ابتدایی	کرمانج	تشیع	خراسان شمالی	۷

با بررسی‌های اولیه در مرحله اول کدگذاری، تعداد ۱۱۷۶ مفهوم به دست آمد. مفاهیم در قالب یک طبقه اصلی و ۵ زیرطبقه و ۳۰ کد استخراج و نامگذاری شدند. به جای ذکر اسامی مشارکت‌کنندگان از کدهای عددی استفاده شد و در نهایت اطلاعات با عنوان فرصت‌های زندگی خوابگاهی (کارکرد مناسب خوابگاه) به‌عنوان یک طبقه اصلی و ۵ زیرطبقه با عنوان کارکرد مناسب آموزشی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و مذهبی دسته‌بندی گردید.

جدول (۲): فرصت‌های زندگی خوابگاهی (کارکردهای مناسب خوابگاه) از دیدگاه پاسخگویان

کدها	زیر طبقه	طبقه
	کارکرد مناسب آموزشی	فرصت‌های زندگی خوابگاهی
	کارکرد مناسب اجتماعی	
	کارکرد مناسب اقتصادی	
	کارکرد مناسب فرهنگی	
	کارکرد مناسب مذهبی	
		بیشترت تحصیل فرد در اثر اشتراک تجارب هم‌خوابگاهی‌ها- تسهیل یادگیری با روش مباحثه در محیط خوابگاه- آشنایی و استفاده از مهارت‌های دیگران در کار و زندگی- افزایش ساعات مطالعه- آشنایی با جغرافیای سایر شهرهای ایران- یادگیری مهارت‌های سبک زندگی گسترش روابط و افزایش دوستی‌ها- توسعه روحیه همکاری- حفظ حرمت و توجه به احترام متقابل- ایجاد روحیه نظم‌پذیری- رقابتی شدن فعالیت‌ها در میان جمع- القاء تجارب در زندگی اجتماعی- الزام به تعامل و با مدارا رفتار کردن- برخورد عینی با واقعیت‌های زندگی- استحکام روابط متقابل ناشی از همدلی- اعمال ضوابط، زمینه عملی زندگی منظم‌تر و با قاعده‌تر- افزایش سازگاری در مواجهه با دیگران در محیط جمعی- دریافت تجربه‌ای جدید از صبر و تحمل به دنبال دوری از خانواده- احساس استقلال بیشتر با دوری از محیط خانواده- امکان انتخاب بیشتر در بین اطرافیان به منظور دوستی- الگوپذیری در فضای صمیمی خوابگاه از رفتار و اخلاق.
		میل به قناعت ناشی از صرفه‌جویی و مصرف بهینه- استقلال مالی و بلوغ اقتصادی در رهگذر برنامه‌ریزی برای صرف کمک‌هزینه تحصیلی- اشتیاق به کسب درآمد در مواجهه با تجربیات دیگران- کسب مهارت‌های لازم در خرید
		آشنایی و برقراری ارتباط با اقوام و مذاهب دیگر- آشنایی با فرهنگ و آداب و رسوم سایر شهرهای ایران
		نهادینه شدن نظم در رفتار از طریق شرکت در نماز جماعت- تمایل به عمل به فرائض دینی به فراخور حرکت جمعی- آشنایی بیشتر با معارف دینی از طریق شرکت در جلسات مذهبی

در ادامه به بررسی فرصت‌های زندگی خوابگاهی از دیدگاه دانشجویان پرداخته می‌شود:

جدول (۳): کارکرد مناسب آموزشی

آشنایی و استفاده از مهارت‌های دیگران در کار و زندگی	
کد مصاحبه‌شونده	نمونه واحد معنایی
م-۱	در خوابگاه‌های دانشجویی هر دانشجو مهارت‌هایی را یاد می‌گیرد و با افراد جدیدی آشنا می‌شود که هر کدام از آن‌ها مهارت‌هایی دارند و این مجموعه مهارت‌ها باعث ایجاد فرصت بیشتر در زندگی می‌شوند.
م-۳	باید ارتباط بیشتری میان خوابگاه و فضای آموزش دانشگاه و استادان باشد تا خوابگاه را بستری جدا از آموزش ندانیم. به نظر من آموزش اصلی در دانشگاه فرهنگیان در خوابگاه‌ها و با آموختن سبک زندگی و برنامه‌های فرهنگی صورت می‌گیرد.
م-۲۳	در خوابگاه چون دانشجویهای مختلفی از نواحی مختلف کشور وجود دارد، می‌توان در مورد جغرافیای سایر شهرهای ایران اطلاعاتی کسب کرد. همچنین چون دانشجویان قبل از ورود به دانشگاه کارهای مختلفی انجام می‌دادند با صحبت کردن با آن‌ها و استفاده از تجربه آن‌ها در پیشه‌های مختلف می‌توان تجربه‌هایی را به آسانی آموخت.

خوابگاه‌های دانشجویی و محیط آن در یادگیری مهارت‌های گوناگون و کسب تجربه از افراد هم‌سن‌وسالی که در یک محیط زندگی می‌کنند، بسیار سودمند خواهد بود. این تجربیات می‌تواند به طور مستقیم و غیرمستقیم بر وضعیت تحصیلی و اجتماعی فرد مؤثر باشد. برخی از مصاحبه‌شوندگان بیان کردند که محیط خوابگاه محل مناسبی برای یادگیری و استفاده از تجربه دیگران و کسب مهارت‌های مختلف است. همچنین معتقد بودند زندگی در خوابگاه به دلیل حضور هم‌دوره‌ای‌ها و هم‌کلاسی‌ها، موجب ایجاد ارتباطات گسترده در میان آنان شده و این امر موجب تقویت اعمال، رفتار، کردار، تفکر و پیشرفت تحصیلی آنان شده و در بهبود وضعیت تحصیلی آنان مؤثر بوده است.

جدول (۴): کارکرد مناسب آموزشی

تسهیل یادگیری با روش مباحثه در محیط خوابگاه	
کد مصاحبه‌شونده	نمونه واحد معنایی
م-۱	از لحاظ تحصیلی هم خوابگاه مکان مناسبی است، چون بهترین روش یادگیری مباحثه است و دانشجویان می‌توانند در اوقاتی که کلاس ندارند، به مباحثه بپردازند و مطالب را بهتر یاد بگیرند.
م-۳۸	به نظر بنده مهم‌ترین فرصت در خوابگاه که در خانه وجود ندارد، یادگیری به شیوه بحث است. چون در علم هم ثابت شده وقتی سر موضوعی بحث می‌شود، افراد با بحث کردن اطلاعات همدیگر را تکمیل می‌کنند.

برخی از مشارکت‌کنندگان بیان کردند بهترین روش یادگیری به صورت مباحثه است. یکی از کارکردهای خوابگاه دانشجویی این است که حضور هم‌کلاسی‌ها بستر مناسبی را برای گفت‌وگو و بحث فراهم می‌کند. دانشجویان در خوابگاه دوباره مطالب بیان شده در کلاس را بازگو می‌کنند. این فرصت برای دانشجویان به وجود می‌آید تا دروس و تکالیف و مطالب درسی خود را به صورت گروهی مورد بررسی قرار دهند. از این طریق قدرت بیان و صحبت کردن در آنان پرورش می‌یابد و بر اثر تکرار مطالب، سرعت یادگیری نیز افزایش خواهد یافت. این شیوه در بهبود روابط اجتماعی و تقویت توانایی گوش کردن و به خاطر آوردن مطالب مؤثر است و همه افراد شرکت‌کننده در این شیوه از مزایای آن بهره‌مند می‌شوند.

جدول (۵): کارکرد مناسب آموزشی

امکان بیان و شنیدن دیدگاه‌های مختلف	
کد مصاحبه‌شونده	نمونه واحد معنایی
م-۲۵	در محیط خوابگاه به دلیل حضور هم‌کلاسی‌ها و دوستان، امکان گفت‌وگو و صحبت فراهم است که در محیط خانه این امکان وجود ندارد. مثلاً در ایام امتحانات در صورت داشتن مشکل در یک مبحث درسی می‌توانیم با کمک گرفتن از هم‌خوابگاهی خود و توضیح دادن آن مبحث، مشکل خود را حل کنیم.
م-۷	هر فرد در خوابگاه ایده و نظری درباره ادامه زندگی شخصی خود در نظر دارد، من جمله ادامه تحصیل و شنیدن این نظرات و پردازش آن‌ها خود یک کلاس درس است.

در محیط خوابگاه دانشجویی به دلیل حضور همسالان، امکان گفت‌وگو فراهم می‌شود و فرصت تبادل افکار و امکان طرح دیدگاه‌های متفاوت وجود دارد و زمینه شنیدن نظر دیگران فراهم می‌شود. با مقایسه دیدگاه‌های متفاوت می‌توان در این فضا، بین نظر خوب و بد تمیز قائل شد و دیدگاه‌ها را با هم مقایسه کرد و از نظر سازنده دیگران در کار و زندگی می‌توان بهره برد. نظر بسیاری از مصاحبه‌شوندگان این بود که زندگی خوابگاهی این فرصت را فراهم می‌کند که شنیدن دیدگاه‌های مختلف دیگران و مشارکت در جمع، زمینه بهتر یادگیری و کسب تجارب را مهیا می‌کند.

جدول (۶): کارکرد مناسب آموزشی

مطالعه کتب درسی و غیردرسی	
کد مصاحبه‌شونده	نمونه واحد معنایی
م-۲	خیلی کار ملموس و مهمی که قبلاً نمی‌توانستم انجام بدهم و حالا در خوابگاه توانستم انجام دهم به ذهنم نمی‌آید. جز اینکه گاهی اوقات از فضای کتابخانه دانشگاه که چسبیده به خوابگاه هست استفاده می‌کنم. شاید فکر کنید خوب در هر شهری کتابخانه هست، اما باید بگویم یک دلیل اینکه قبلاً به خاطر تنبلی یا هر دلیل دیگری به کتابخانه شهر مراجعه نمی‌کردم، اما در خوابگاه چون وقت زیاد است، ساعات مطالعه‌ام نسبت به قبل بیشتر شده و یکی هم بحث تنوع کتاب‌هایی است که در کتابخانه دانشگاه هست.

بسیاری از مشارکت‌کنندگان بیان کردند به دلیل نزدیکی کتابخانه و داشتن اوقات فراغت و زمان آزاد پس از کلاس‌های آموزشی، فرصت خوبی برای مطالعه کتاب‌های درسی و غیردرسی وجود دارد. با درس خواندن گروهی انگیزه و رغبت بیشتری برای مطالعه در فرد پیدا می‌شود.

درس خواندن گروهی این فرصت را برای دیگران به وجود می‌آورد تا از نظر دیگران استفاده کنند و دانسته‌های خود را به اشتراک گذارند. با اشتراک گذاشتن خلاصه مطالب درسی در یک زمان مشخص، مطالب زیادی یاد گرفته می‌شود و این یادگیری برای شرکت‌کنندگان لذت‌بخش خواهد بود. از جمله کارکردهای خوابگاه این است که محیطی فراهم می‌شود که در آن افراد هم‌سن‌وسال در کنار هم قرار می‌گیرند و از نظر درسی در یک سطح هستند و این موقعیت و فرصت در جای دیگر به آسانی به دست نخواهد آمد. قرار گرفتن بین دیگران و مشاهده جو مطالعه در محیط موجب تشویق فرد می‌شود و به مطالعه رو خواهد آورد. بسیاری بیان کردند در مقایسه با قبل از زندگی خوابگاهی، ساعات مطالعه آنان افزایش یافته و این امر موجب بهبود عملکرد تحصیلی آنان شده است.

جدول (۷): کارکرد مناسب اجتماعی

گسترش روابط اجتماعی و افزایش دوستی‌ها	
کد مصاحبه‌شونده	نمونه واحد معنایی
۲-م	طبیعتاً محیط خوابگاه در همه چیز اثرگذار است، مخصوصاً در نوع ارتباط با افراد. صمیمیتی که در آن‌جا به وجود می‌آید، حتی به داخل کلاس‌ها یا حتی بیرون از محیط دانشگاه هم کشیده می‌شود. یادم می‌آید یک بار در بیرون از محیط دانشگاه مشکلی برایم پیش آمد که اگر یکی از هم‌خوابگاهی‌ها نه هم‌اتاقی‌ها، اتفاقی آن‌جا نبود، مصیبتی می‌شد. البته این جو و نوع ارتباط صمیمی و اثر آن بر دیگر جهات به خود دانشجویان هم مربوط است. بعضی‌ها با اینکه در خوابگاه به مدت طولانی زندگی می‌کنند، اما زیاد اهل این محیط نیستند و با دیگران صمیمی نمی‌شوند.
۱۳-م	محیط خوابگاهی، به فرد کمک می‌کند که نحوه برقراری ارتباط با دیگران و اجتماع را بیاموزد و از تجارب و اطلاعات دیگر دانشجویان و آشنایی با فرهنگ و رسوم دیگر شهرها و فرهنگ‌های آن‌ها آشنا شود که همه این موارد منجر به برقراری ارتباط مؤثر با دیگران می‌شود.
۱۱-م	ما دوست عزیزی داشتیم که در خوابگاه خودمان خیلی اوایل به لحاظ شرکت در مورد هر مسأله‌ای، گوشه‌گیر بود و در ترم آخر دیدیم که در مجالس ما ماشاءالله ایشان شروع می‌کنند به بحث کردن و شروع بحث با ایشان است و این جور تأثیرات را دیدیم. بسیاری از مسائل از جمله سیاست که بنده اوایل بحث نمی‌کردم، بعد با دوستان که نشستیم دیدیم که علم آن‌ها بالاتر از ما هست و ما می‌توانیم استفاده کنیم و این برای بنده مؤثر بود.
۲۳-م	خوابگاه برای دانشجویانی که روابط اجتماعی بالایی ندارند، محیطی را فراهم می‌کند که راحت‌تر با دیگران تعامل داشته باشند.
۳۶-م	زندگی در خوابگاه منو فردی اجتماعی کرده، از حالت خجالتی بودن منو آورده بیرون، توانایی برقراری ارتباط مو بالا برده، زندگی تو جمع رو بهم آموخته.

دوستی با دیگران و آشنایی با آن‌ها می‌تواند تأثیر زیادی بر سلامت انسان در زندگی فردی و اجتماعی داشته باشد. در کنار دوستان می‌توان بهترین لحظات را سپری کرد و دوستان می‌توانند در شرایط سخت یاری‌دهنده و امیدبخش باشند. افزایش دوستی و ارتباط با دیگران، به‌مرور زمان سبب پیدا شدن نقاط مشترک در بین افراد می‌شود و دوستی با همکلاسی‌ها و افرادی که با هم زندگی می‌کنند، تأثیرات مثبتی از جمله تأمین سلامت روانی را به‌همراه خواهد داشت. یکی دیگر از کارکردهای خوابگاه را می‌توان گسترش روابط و زمینه افزایش دوستی‌ها دانست. در ارتباط بودن دانشجویان در خوابگاه و نزدیکی بیش از اندازه آن‌ها با هم، راه‌های آشنایی را برای همدیگر فراهم می‌کند. بسیاری از دانشجویان گفتند محیط خوابگاه زمینه افزایش دوستی‌ها را فراهم می‌کند و گسترش روابط دوستی را در پی دارد. زندگی در یک اتاق و ساختمان مشترک موجب پیدایش دوستی‌های دوطرفه و پایدار می‌شود و برقراری ارتباط با دیگران، تأثیر مطلوبی در زندگی شخصی و اجتماعی آنان داشته است.

جدول (۸): کارکرد مناسب اجتماعی

زمینه عملی زندگی باقاعده‌تر و منظم‌تر	
کدمصاحبه‌شونده	نمونه واحد معنایی
م-۲	به شخصه فرد تنبلی در مرتب بودن و نظم داشتن هستم. برای همین تمیز بودن همیشه زیر تخت‌ها و اتاق، کمی سخت است، ولی با گذشت چهار ترم عادت کرده‌ام یا بهتر بگویم به سمت نظم سوق داده شده‌ام.
م-۲۲	به نظر من واقع‌بینانه بخوام بگم واقعاً تمام برنامه‌ریزی خوابگاه مثل زمان‌بندی ناهار و شام و مشخص کردن خواب و حتی بیرون نرفتن در ساعت خاصی، اشخاص رو برای زندگی آینده آماده می‌کنه و از همه مهم‌تر باعث نظم بیشتری در زندگی خواهد شد.
م-۲۵	به نظرم در محیط خوابگاهی ما، نظم و انضباط، تعامل و مدارا کردن با سلاقی مختلف، صمیمیت و دوستی، افزایش سطح سواد، روابط اجتماعی و کسب مهارت‌های عمومی را یاد می‌گیریم.

فضایی که دانشجویان با هم زندگی می‌کنند، به دلیل روابط نزدیک هم‌اتاقی‌ها با هم و دیدن رفتارهای یکدیگر و قوانین و مقرراتی که در خوابگاه وجود دارد، به نوعی القای یادگیری نظم را در افراد تقویت می‌کند. بنابراین فرد در همه اعمال خود، اصول و قواعدی را رعایت می‌کند که در محیط زندگی جمعی وجود دارد. این رفتار و اعمال در زندگی شخصی و اجتماعی فرد به مرور زمان نهادینه می‌شود و در سایر امور نیز این قاعده را مراعات و سرلوحه کارهای خویش

قرار می‌دهد. فرد در یک زندگی منظم و باقاعده احساس مسؤلیت می‌کند و در همه مراحل زندگی خود برنامه مشخصی را دنبال می‌کند و این موضوع می‌تواند در تغییر سبک زندگی وی تأثیر بگذارد و روحیه نظم‌پذیری را در وی تقویت کند. در صورتی که افراد ساکن در محیط خوابگاه دانشجویی از نظم برخوردار باشند، دیگران نیز از رفتار و حرکات آنان الگوبرداری می‌کنند و سرمشق می‌گیرند. به گفته دانشجویان، زندگی خوابگاهی در نظم‌پذیری آنان تأثیر مثبتی داشته است. تعدادی از دانشجویان معتقد بودند که زندگی خوابگاهی مستلزم رعایت برخی قوانین و مقررات وضع شده از سوی دانشگاه است، از جمله ساعات ورود و خروج دانشجویان، ساعات تعیین شده برای صرف وعده‌های غذایی در سالن غذاخوری، ساعت سکوت و خواب. رعایت و انجام این موارد موجب نظم بیشتر در کارها و زندگی شخصی آنان شده است. در نتیجه فرد از زندگی منظم‌تری برخوردار می‌شود.

جدول (۹): کارکرد مناسب اجتماعی

برطرف کردن مشکلات هم‌خوابگاهی‌ها و دوستان	
کد	نمونه واحد معنایی
م-۳	طبعاً زندگی با دیگر افراد، در جایی مشترک سبب گسترش روابط با آن‌ها و دوستی می‌شود. وقتی در اتاق مشترک و ساختمان مشترک زندگی می‌کنیم، دوستی بیشتری با هم‌خوابگاهی‌ها ایجاد می‌شود و این دوستی‌ها دوطرفه و مؤثر است. با مشکلات هم بیشتر آشنا می‌شویم و سعی می‌کنیم به همدیگر کمک کنیم. به طور مثال من لپ تاپ نداشتم و برای کارهای درسی بارها از دوستان قرض گرفتم.

انسان موجودی اجتماعی است و دوستی با دیگران جزو ضرورت‌های زندگی به شمار می‌آید. برگزیدن دوست در محیط اجتماعی و جامعه موجب می‌شود تا در غم و شادی و رفع مشکلات روحی و مادی، یاریگر یکدیگر باشند. انسان به تنهایی قادر به حل مشکلات خود نیست و در دوران زندگی خود بی‌نیاز از دیگران نیست و ناگزیر از دیگران یاری می‌جوید. روابط دوستانه علاوه بر اینکه موجب اعتماد به نفس در فرد می‌شود، کمک و حمایت دوستان را در شرایط سخت به همراه خواهد داشت. این حمایت موجب آرامش و دلگرمی در زندگی فردی و اجتماعی انسان می‌شود. در خوابگاه دانشجویی تعاملاتی که بین افراد به وجود می‌آید، سبب دوستی و انسجام و وحدت بین آنان خواهد شد. در این روابط با ارزش پدید آمده دانشجویان به نظر یکدیگر

احترام می‌گذارند و برای رفع نیازهای همدیگر و بهبود وضعیت تلاش می‌کنند. تعدادی از آنها گفتند به دلیل زندگی در یک اتاق و ساختمان مشترک، افراد ساکن در خوابگاه دانشجویی از طریق روابط دوستانه برای رفع مشکلات یکدیگر تلاش می‌کنند.

جدول (۱۰): کارکرد مناسب اجتماعی

تمرین و عادت به زندگی جمعی	
کد مصاحبه‌شونده	نمونه واحد معنایی
م-۸	در خوابگاه دانشجویی به دلیل اقتضائات اخلاقی باید برخی موارد را رعایت کرد. مثلاً اگر تا قبل از ورود به خوابگاه، صوتی را با صدای بلند از تلفن همراه گوش می‌دادم، با ورود به خوابگاه و تجربه زندگی جمعی، به دلیل رعایت احوال دیگران دیگر این کار امکان‌پذیر نیست و باید از هندزفری استفاده کرد.
م-۱۲	زندگی خوابگاهی در فضای خوابگاه و محیط اجتماعی شرایط را برای زندگی مستقل و استقلال اقتصادی، اجتماعی، روانی و اخلاقی در آینده را برای هر کسی فراهم می‌کند. زندگی در فضای خوابگاه به معنای تنها زندگی کردن، تنهایی را درک کردن، یادگیری بسیاری از امور شخصی، اخلاق مدار بودن، اجتماعی بودن و در اجتماع زندگی کردن است. زندگی در فضای خوابگاهی به معنای پذیرش تمام شرایط اجتماعی، رعایت و مراعات حال یکدیگر.
م-۳۰	به نظر من زندگی جمعی روابط اجتماعی رو خیلی بیشتر از قبل بهتر می‌کنه چون با هر قومی که هستی می‌تونی متوجه تمایز بینشون باشی و تفاوتشونو بعد از یه مدت کاملاً درک می‌کنی به طور کلی به نظرم از نظر اجتماعی خیلی تأثیرگذاره.
م-۳۲	یکی از بهترین تجربه‌هایی که من کسب کرده‌ام، همین برقراری ارتباط و روابطم با سایر افراد بوده است. من خیلی خوب یاد گرفتم که با افراد و هر فرد چگونه رفتار کنم و چگونه ارتباط برقرار کنم. زندگی خوابگاهی این تجربه بسیار ارزشمند را به من آموخت.

برای همزیستی با دیگران، انسان ناگزیر به همکاری با دیگران است و نسبت به آنان باید مسئولیتی را بپذیرد. پذیرش و احساس مسئولیت، حاکی از روحیه اجتماعی و رفتاری فرد محسوب می‌شود و این توانمندی موجب شکل‌گیری ارتباط و پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی می‌گردد. تعدادی از مصاحبه‌شوندگان گفتند زندگی خوابگاهی باعث شده است زندگی در جمع را بیاموزند و با این زندگی سازگاری پیدا کنند. از سوی دیگر با جمع بودن و زندگی با آنان، به

دلیل ملاحظات اخلاقی به وجود آمده میان آن‌ها موجب می‌شود فرد خود را ملزم به همکاری و مراعات حال دیگران کند.

جدول (۱۱): کارکرد مناسب اجتماعی

افزایش صبر و تحمل در برابر مشکلات و دوری از خانواده	
کد مصاحبه‌شونده	نمونه واحد معنایی
م-۲۲	دوری از خانواده به خصوص برای من که هر دو یا سه ماه سر می‌زدم بهشون باعث شده به خودم پیام تا زندگی رو بر اساس متکی بودن به خودم درست کنم نه خانواده، باعث شده صبرم رو بالا بیره. در مقابله با مشکلات، برای من خیلی مفید بوده زندگی خوابگاهی.
م-۳۹	خوابگاه تجربه زندگی مستقل بدون کمک خانواده را به فرد می‌دهد و به فرد اجازه می‌دهد حقایق و سختی‌های زندگی را ببیند و یاد بگیرد چگونه گلیم خود را از آب بیرون بکشد.

خانواده به عنوان منبع حمایتی محسوب می‌شود و حمایت‌های عاطفی و معنوی را در فرد فراهم می‌کند. در زندگی خوابگاهی و به دنبال دوری از خانواده، فرد در محیطی قرار می‌گیرد که از حمایت خانواده برخوردار نیست. از این رو دلتنگی حمایت‌ها و مهربانی‌های خانواده و خاطرات شیرین از آنها می‌شود. فرد در این موقعیت مجبور است برای رفع مشکلات خود درباره مسائل جاری مستقل بیاندیشد و امور خود را به تنهایی به سرانجام برساند. خوابگاه‌های دانشجویی امکان کسب تجربه‌هایی را برای دانشجویان مهیا می‌کند. این تجربه‌ها سبب فراگیری شیوه‌های زیست با دیگران و در پی آن برقراری روابط، سازگاری، افزایش صبر و تحمل در اثر مشکلات خواهد بود. برخی از آنها گفتند در خوابگاه تجربه زندگی مستقل به دور از خانواده و در پی آن افزایش صبر و تحمل در آنان تقویت شده است.

جدول (۱۲): شواهد تحقیق، کارکرد مناسب اقتصادی

استقلال مالی و بلوغ اقتصادی و میل به قناعت	
کد مصاحبه شونده	نمونه واحد معنایی
م-۱	زندگی خوابگاهی از لحاظ اقتصادی باعث می‌شود تا فرد قانع باشد.
م-۳	زندگی خوابگاهی از لحاظ اقتصادی مدیریت و برنامه‌ریزی را تا حدودی می‌آموزد. همچنین استقلال مالی را به همراه دارد.
م-۳۰	از نظر اقتصادی اینکه فرهنگیان مبلغی به عنوان حقوق برامون در نظر گرفته به من خیلی کمک کرد.

تعدادی از مصاحبه‌شوندگان بیان کردند شرایط زندگی خوابگاهی و ضرورت صرفه‌جویی در برخی از امور، سبب قانع بودن فرد شده و کمک‌هزینه دانشگاه به عنوان پشتوانه و استقلال مالی محسوب شده است و نحوه مدیریت در مسائل مالی را یاد گرفتند. قرار گرفتن در جمع دانشجویی نیز موجب تبادل تجربیات درباره مسائل مالی می‌شود.

جدول (۱۳): کارکرد مناسب فرهنگی

آشنایی با فرهنگ و آداب و رسوم دیگر شهرها	
کد مصاحبه‌شونده	نمونه واحد معنایی
۷-م	از جمله فرصت‌های زندگی خوابگاهی، آماده شدن برای زندگی مشترک است، آشنایی با فرهنگ‌هاست، رشد شخصیت اجتماعی انسان است، انسان برای رشد نیاز به ارتباط با خود، خدا، طبیعت و دیگران دارد که به نظم زندگی خوابگاهی یکی از بهترین فرصت‌ها باشد، فرصت دوری از فرهنگی که در آن زندگی می‌کرده و حال از آن دور است تا با نگاهی انتقادی به آن نظر داشته باشد که چقدر فرهنگی که در آن می‌زیسته امکان رشد یا پسرفت را داشته است.
۱۲-م	زندگی در فضای خوابگاهی شرایطی را فراهم می‌آورد که با فرهنگ، رفتار، اخلاق، لهجه و نوع زندگی سایر افراد در هر کجای ایران که باشند، آشنا می‌شویم، چون در یک فضا زندگی می‌کنیم.
۲۵-م	خوابگاه‌های دانشگاه‌های موجود در شهر تهران و همچنین خوابگاه دانشجویی دانشگاه فرهنگیان تهران به سبب حضور افراد از سرتاسر کشور با سلاقی و خصوصیات از قبیل زبان، رنگ، و دیگر خلیقیات، امکان آشنایی بیشتر با اقوام مختلف را فراهم می‌کند و این به نوبه خود تجربه بسیار زیبایی است. زیرا ما با زبان و اقوام مختلف کشور خود در ارتباط هستیم و با آن‌ها زندگی می‌کنیم.
۳۵-م	به دلیل وجود رفتارها و فرهنگ‌های گوناگون، زندگی جمعی با فرهنگ‌های گوناگون رو تجربه کردم.

در خوابگاه دانشجویی یادگیری شیوه‌های گوناگون زندگی و اجتماعی شدن تجربه خواهد شد. از سوی دیگر آشنایی با افرادی از سایر شهرها موجب آموختن آداب و رسوم شهرهای مختلف می‌شود. بسیاری از مشارکت‌کنندگان گفتند حضور قومیت‌های مختلف در خوابگاه باعث آشنایی و برقراری ارتباط با افراد زیادی شده است. این آشنایی سبب آموختن شیوه‌های مختلف زندگی، گویش، آداب و رسوم و جغرافیای آن مناطق شده است. از نگاه مصاحبه‌شوندگان بهترین تجربه در زندگی خوابگاهی، زندگی جمعی با فرهنگ‌های گوناگون بوده است.

جدول (۱۴): کارکرد مناسب مذهبی

تمایل در عمل به فرائض دینی به فراخور حرکت جمعی	
کد مصاحبه‌شونده	نمونه واحد معنایی
م-۱۴	از لحاظ مذهبی باعث می‌شود حتی بچه‌ها برای مثال برای حفظ ظاهر هم که شده نماز بخوانند و این در درازمدت باعث می‌شود تا فرد واقعاً با عشق و به طور قلبی نمازهایش را بجا آورد.
م-۲۰	قرار گرفتن در جمع موجب بهتر عمل کردن من به دستورات دینی نسبت به قبل از دوران خوابگاه شده است.
م-۲۶	به راحتی می‌توانستم در جلسات هیئت دانشگاه به صورت هفتگی شرکت کنم. یا برای نماز جماعت به راحتی می‌توانستم در عرض کمتر از ۵ دقیقه خودم را برسانم.

تعدادی از دانشجویان معتقد بودند که جلسات مذهبی باعث می‌شود با معارف دینی آشنا شوند و به سبب نزدیکی نمازخانه به خوابگاه دانشجویی و شرکت در نماز جماعت، احساس آرامش کرده و قرار گرفتن در جمع نیز موجب بهتر عمل کردن به فرائض دینی شده است. همچنین بیان کردند که برخی از افراد برای حفظ ظاهر نماز می‌خواندند. اما این امر موجب شد به طور مرتب و منظم نمازهایشان را بجا آورند.

بحث و نتیجه‌گیری

خوابگاه دانشجویی مکانی برای سکونت دانشجویان و همزیستی با افرادی از قومیت‌های مختلف است که هر یک از آنان سبک‌های زندگی متفاوتی دارند. این مکان مجموعه‌ای از فرهنگ‌های گوناگون را در خود جای داده است و این سبک از زندگی جدید را می‌توان ترکیبی از فرهنگ سازگاری با دیگران و محیط دانست. خوابگاه‌های دانشجویی فرصت مناسبی برای تجربه زندگی اجتماعی و یادگیری برخی از مهارت‌ها از دیگران است. آموختن مهارت‌ها در بالندگی و افزایش مهارت‌های فردی، اجتماعی و آموزشی دانشجویان در طول زندگی بی‌تأثیر نیست. پژوهش حاضر با روش کیفی و با هدف شناسایی تجربه زیسته دانشجویان پسر از سکونت در خوابگاه دانشجویی انجام شده است. یافته‌های این مطالعه نشان داد که سکونت در خوابگاه دانشجویی فرصت مناسبی را برای رشد دانشجویان در ابعاد مختلف فراهم می‌کند. خوابگاه دانشجویی به دلیل ماهیت اجتماعی و فرهنگی آن، کارکردهای گوناگونی را در حوزه‌های مختلف از جمله آموزشی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و مذهبی دارد.

اولین کارکرد مناسب خوابگاه در بُعد آموزشی آن است. فرصت‌هایی که می‌توان در این زمینه بیان کرد، عبارت‌اند از: آشنایی و استفاده از مهارت‌های دیگران در کار و زندگی، تسهیل در یادگیری با روش مباحثه، مطالعه کتب درسی و غیردرسی، درس خواندن به طور گروهی و افزایش ساعات مطالعه. این موارد پیشرفت تحصیلی دانشجویان را به همراه داشته است. در بررسی ادبیات پژوهشی همسو با این یافته‌ها می‌توان مطالعات آراسته (۱۳۹۳) در مورد خوابگاه‌ها را به عنوان جوامع یادگیری بیان کرد. دانشجویان در این جوامع احساس مشارکت بیشتری برای فراگیری دارند. پژوهش محمودی‌راد و آراسته (۱۳۸۳) نیز نشان داد رشد دانشجویانی که در خوابگاه حضور دارند، نسبت به افرادی که خارج از خوابگاه به کسب علم مشغول هستند، بیشتر است. گروه همسالان نه تنها فعالیت‌های اجتماعی را تسهیل می‌کند، بلکه یادگیری را با کمک به یکدیگر و درک بهتر از موضوع افزایش می‌دهد. دانشجویان به سبب هم‌دوره‌ای، هم‌رشته‌ای بودن و زندگی با هم، این فرصت ناب برایشان مهیا شد تا بتوانند یادگیری با روش مباحثه را تجربه کنند. «مذاکره و مباحثه یکی از روش‌های علمی است که از طریق آن، طالب علم درس خود را نزد همگنان خود بازگو می‌کند و دیگران، موارد غامض و سؤال‌برانگیز را به بحث می‌گذارند. از این راه، افراد اشکالات خود را برطرف می‌کنند و بر توانایی علمی و عمق آگاهی خود می‌افزایند. امام باقر (ع) مذاکره و مباحثه با اهل دین و پرهیزکاران را موجب احیای علم دانسته است. مباحثه ارزش یادگیری و آموزش فراوان دارد، به طوری که یادگیری را تسهیل می‌کند، به منزله عامل تقویت و تشویق به کار می‌رود، مهارت‌ها را می‌پروراند، ارتباطات علمی گروهی را مستحکم می‌کند، موجب یادآوری، انتقال و تعمیم مهارت‌ها و دانش‌ها می‌شود و آن‌ها را سنجش می‌کند و سرعت انتقال را افزایش می‌دهد» (ناجی، ۱۳۸۷: ۱۵۰).

کارکرد مناسب دیگر خوابگاه در بُعد اجتماعی آن است. مهم‌ترین مواردی که دانشجویان بیان کردند، عبارت بودند از: گسترش روابط و افزایش دوستی‌ها، ایجاد روابط اجتماعی بهتر، زندگی عملی و باقاعده‌تر و منظم‌تر، رفع مشکلات هم‌خوابگاهی‌ها و دوستان، تمرین و عادت به زندگی جمعی، افزایش صبر در برابر مشکلات، آشنایی با افرادی با ویژگی‌های گوناگون، مراعات حال و احترام به نظر دیگران. برقراری ارتباط با دیگران و تعامل با افراد ساکن در اتاق موجب گسترش روابط اجتماعی و زمینه‌ساز رابطه دوستی شده و اجتماعی شدن فرد و کسب مهارت‌های زندگی را در پی داشته است. نتایج مطالعات وارسته‌فر و موسوی تازه‌آبادی (۱۳۹۳)

نشان داد که دختران نیز سازگاری، مسئولیت‌پذیری، کنترل رفتار و احساسات را جزو کنش‌های مثبت زندگی خوابگاهی در بُعد اجتماعی دانستند. همچنین بر اساس مطالعات قدرتی و مقصودزاده (۱۳۹۸) تجربه زندگی خوابگاهی دانشجویان دختر در افزایش صبر و توان، تحمل مشکلات، افزایش نظم و مسئولیت‌پذیری آنها مؤثر بوده است.

سومین کارکرد مناسب خوابگاه، کارکرد اقتصادی آن است. استقلال مالی و بلوغ اقتصادی در رهگذر برنامه‌ریزی برای صرف کمک‌هزینه تحصیلی، کسب مهارت و میل به قناعت ناشی از صرفه‌جویی، اشتیاق به کسب درآمد در مواجهه با تجربیات دیگران، کسب مهارت‌های لازم در خرید، از جمله نتایج در این زمینه بوده است. پژوهش قدرتی و مقصودزاده (۱۳۹۸) نیز مؤید این بود که دختران نیز مدیریت هزینه‌های اقتصادی را در زندگی خوابگاهی یاد گرفته بودند. کارکرد دیگری که برای خوابگاه می‌توان در نظر گرفت، کارکرد فرهنگی است. بسیاری از مصاحبه‌شوندگان بیان کردند که خوابگاه دانشجویی موجب آشنایی آنها با فرهنگ و آداب و رسوم دیگر شهرها شده است. پنجمین کارکرد خوابگاه، کارکرد مذهبی آن است که فرصت‌هایی در زمینه تمایل به فرائض دینی به فراخور حرکت جمعی، نهادینه شدن نظم در رفتار از طریق شرکت در نماز جماعت و آشنایی بیشتر با معارف دینی از طریق شرکت در جلسات مذهبی را پدید آورده است. زندگی خوابگاهی و در کنار هم بودن افراد با رفتارها و سلاطی مختلف، گاهی اوقات زمینه‌ساز بروز مشکلات و اختلاف‌نظرهایی در برخی از امور زندگی گروهی است. این اختلاف‌نظر، زمینه‌ساز ناسازگاری است. اگر افراد ساکن در خوابگاه نتوانند از فرصت‌های زندگی خوابگاهی به شکل مطلوب استفاده کنند، تبدیل به تهدید و مشکل برای آنان خواهد شد که آثار منفی بر زندگی فردی، اجتماعی و شغلی آنان خواهد داشت. خوابگاه نباید فقط محل استراحت و تأمین نیازهای اولیه دانشجویان در نظر گرفته شود، بلکه می‌توان آن را به مکانی برای آموختن تبدیل کرد و به افراد ساکن در آن فرصت داد تا به یادگیری مهارت‌های گوناگون بپردازند. در پژوهش رحمتی و همکاران (۱۳۹۸) نیز نتایج نشان داد که استقلال، افزایش صبر و توان، تحمل مشکلات، یادگیری مدیریت مالی، آشنایی با فرهنگ‌ها و آداب و رسوم مختلف، یادگیری و تقویت مهارت‌های مختلف، افزایش نظم‌پذیری و تقویت بعد معنوی از مهمترین فرصت‌هایی است که سکونت در خوابگاه برای دانشجویان پدید آورده بود که با برخی از نتایج این پژوهش همخوانی داشته است.

با توجه به حضور دانشجویان در خوابگاه‌های دانشگاه فرهنگیان که در آن افرادی با تنوع فرهنگی متفاوت، جغرافیا، قومیت، مذهب، موقعیت اجتماعی، وضع اقتصادی، و افکار و عقاید مختلف حضور دارند، تجربه یک زندگی مسالمت‌آمیز به دست آمده است. به عبارت دیگر تنوع قومیتی و زیست در کنار فرهنگ‌های مختلف یکی از جنبه‌های ارزشمند زندگی خوابگاهی است و آشنایی با اقوام و مذاهب دیگر، بسیاری از چالش‌های قومی و مذهبی موجود در جامعه را کم‌رنگ‌تر خواهد کرد. کارکرد آشکار خوابگاه، اسکان و استراحت و دور هم بودن دانشجویان در مدت حضور در خوابگاه است. از کارکردهای پنهان خوابگاه می‌توان تقویت روحیه اجتماعی، همکاری، تشریک مساعی با دیگران، تقویت صبر و حوصله، اعتماد به نفس، آموختن تجارب و مهارت‌های زندگی، آشنایی با افراد و فرهنگ‌های گوناگون و آشنایی با سبک زندگی جدید را نام برد. نظر دانشجویان ساکن در خوابگاه بهترین منبع قابل استفاده برای برنامه‌ریزی در اداره امور خوابگاه‌ها است و با توجه به نتایج این پژوهش پیشنهادهای زیر بیان می‌شود:

- فراهم کردن محیطی در خوابگاه که دانشجویان بتوانند در اوقات فراغت خود، برخی از مهارت‌های زندگی را یاد بگیرند تا برای بهبود وضعیت زندگی فردی، اجتماعی و شغلی خود از آن استفاده کنند.
- افراد جامعه بدون داشتن مهارت‌های زندگی اجتماعی از جمله مهارت برقراری ارتباط و شیوه‌های مطلوب زندگی با دیگران، قادر به بهبود وضعیت زندگی خود نخواهند بود. از این رو مراکز آموزش عالی از جمله دانشگاه فرهنگیان می‌توانند با در نظر گرفتن کلاس‌های آموزشی یا تهیه کتاب و جزوه درباره مهارت‌های زندگی و شغلی، آگاهی دانشجویان را افزایش دهند تا دانشجویان در زندگی فردی و شغلی خود مدیریت بهتری داشته باشند.
- طراحی و برنامه‌ریزی برای برگزاری دوره‌های آموزشی با عنوان مهارت‌های زندگی برای دانشجویان خوابگاهی.
- تهیه جزوه یا بروشور با عنوان مهارت‌های زندگی جمعی و در اختیار دانشجویان قرار دادن، در بدو ورود به خوابگاه.

سپاس بیکران از دانشجویان عزیز دانشگاه فرهنگیان در پردیس شهید مفتاح شهر ری و مرکز آموزش عالی شهید بهشتی تهران که سخاوتمندانه فرصت خود را در اختیار ما قرار دادند و از تجربیات زندگی خوابگاهی خود برایمان گفتند و یاریگر ما در انجام این پژوهش بودند.

منابع

- آراسته. حمیدرضا (۱۳۹۳). دستاوردهای ایجاد جوامع یادگیری در خوابگاه‌های دانشجویی. فصلنامه انجمن آموزش عالی. ۶(۲): ۱-۱۹
- بورک‌جانسون. آر، کریستینسن. لری (۱۳۹۵). پژوهش آموزشی، رویکردهای کمی، کیفی و ترکیبی. ترجمه علیرضا کیامنش، نیلوفر اسمعیلی، صبا حسنوندی، مریم دانای طوس، محمدرضا فتحی، مریم محسن پور. تهران: علم
- خنیفیر. حسین، مسلمی. ناهید (۱۳۹۷). اصول و مبانی روش‌های پژوهش کیفی. تهران: نگاه دانش رحمتی. عباس، زراعت حرفه. فهیمه، علیپور. فرحناز، کاربخش. فاطمه (۱۳۹۸). تجارب دانشجویان دختر از سکونت در خوابگاه‌های دانشجویی دانشگاه شهید باهنر کرمان. دو فصلنامه پژوهش جامعه‌شناسی معاصر. ۸(۴): ۷۵-۹۷
- رحیمی. الهام (۱۳۹۳). گاهنامه مشاوره روان‌شناسی کامیابی. دانشگاه علوم پزشکی یاسوج رنجبر. محمود، ستوده. هدایت‌الله (۱۳۸۶). مردم‌شناسی با تکیه بر فرهنگ مردم ایران. تهران: ندای آریانا سموعی. راحله، مصلحی. محسن، حیدری. محبوبه، طغیانی. زهرا (۱۳۹۰). مدیریت شادی در دانشجویان خوابگاه‌های علوم پزشکی اصفهان ۱۳۸۸. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ویژه- نامه توسعه آموزش و ارتقای سلامت: ۱۰۵۷-۱۰۶۲
- شیخی. محمدتقی (۱۳۹۱). جامعه‌شناسی جوانان. تهران: حریر
- عسگری خانقاه. اصغر (۱۳۷۳). مردم‌شناسی (روش، بینش، تجربه). تهران: شب‌تاب
- فرید. محمدصادق (۱۳۸۰). مبانی انسان‌شناسی. تهران: پشتون
- قدرتی. حسین، مقصودزاده. فاطمه (۱۳۹۸). بررسی تجربه زندگی خوابگاهی در میان دانشجویان دختر با تأکید بر مشکلات آن‌ها. فصلنامه علمی پژوهشی آموزش عالی ایران. ۱۱(۲): ۵۹-۸۳
- قرایی‌مقدم. امان‌الله (۱۳۹۴). انسان‌شناسی فرهنگی (مردم‌شناسی فرهنگی). چاپ ۵. تهران: ایجد
- گال. مردیت، بورک. والتر، گال. جویس (۱۳۸۴). روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روان‌شناسی. ترجمه احمدرضا نصر، حمیدرضا عریضی، محمود ابوالقاسمی، محمدجعفر پاک‌سرشت، علیرضا کیامنش، خسرو باقری. جلد ۲. تهران: دانشگاه شهید بهشتی و سمت
- محسنی. منوچهر (۱۳۸۶). بررسی در جامعه‌شناسی فرهنگی ایران. تهران: پژوهشگاه فرهنگ و هنر و ارتباطات

محمودی‌راد. مریم، آراسته. حمیدرضا (۱۳۸۳). خوابگاه‌های دانشجویی به مثابهٔ جوامعی برای یادگیری. طب و تزکیه. (۵۳): ۴۵-۵۴

میرزایی. خلیل (۱۳۹۵). کیفی پژوهی، پژوهش، پژوهشگری و پژوهش‌نامه‌نویسی. جلد ۱. تهران: فوژان ناچی. محمدرضا (۱۳۸۷). اصطلاح‌نامه نظام آموزشی در فرهنگ و تمدن اسلام و ایران. تهران: پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات.

وارسته‌فر. افسانه، موسوی تازه‌آبادی. سیده‌فاطمه (۱۳۹۳). درک پدیدارشناسانهٔ کنش اجتماعی در زندگی خوابگاهی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان در سال ۱۳۹۳. دو فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات آموزشی و آموزشگاه. ۳(۱): ۹-۳۹

Langlois .M. k. (2018). The Stresses of Dorm **Life. reporter. rite. edu.**

Morgan .K. (2010). **Advantages & Disadvantages of a Dormitory.** seattlepi.com